

CONSIDERAȚII ANTROPOLOGICE ASUPRA UNOR OASE CALCINATE PROVENITE DINTR-O NECROPOLĂ DE LA VOITENI, JUDEȚUL TIMIȘ, DATATĂ LA SFÂRȘITUL EPOCII BRONZULUI

Marius Muntean

Am primit spre determinare antropologică de la domnul arheolog Szentmiklosi Alexandru, oasele calcinate din două urne funerare, descoperite în necropola de la Voiteni. Acestea au fost notate cu mormântul 2 (M2) – 1996 și mormântul 4 (M4) – 1996.

Ca metodă de lucru am folosit morfoscopia, morfometria și compararea rezultatelor cu date din literatură.

Rezultate

Mormântul 2 – 1996

Din acest mormânt am primit spre determinare 203 fragmente osoase calcinate. Oasele au o culoare albă, uniformă, cu aspect și sunet de porțelan. Lungimea fragmentelor osoase nu depășește 9 cm.

Un număr de 23 de fragmente au aparținut oaselor craniene: un fragment de mandibulă, cu o lungime de 42 mm și o lățime maximă de 23 mm, cuprinde alveolele destinate următorilor dinți: 41, 42, 43, 44, 46 și parțial 47, 45 a fost extras, 46 este mezializat, marginea sa medială este de 2–3 mm distal de orificiul mentonier. Acest fragment indică o mandibulă gracilă. Un fragment de maxilă cu procesul alveolar drept are o lungime de 28 mm, cuprinde alveolele dinților: 11, 12, 13, 14 și 15. 14 are două rădăcini. La nivelul alveolei incisivului lateral se observă o îngustare a alveolei prin apozitie osoasă. La nivelul apexului se observă o cavitate cu suprafața netedă. Ea măsoară 4 mm înălțime și 3 mm în lățime și pare a fi amprenta unui granulom periapical. Consider că incisivul lateral era în stadiul de rest radicular pe cale de avulsie. Este păstrat un fragment de rădăcină dentară care cuprinde extremitatea apicală, are o lungime de 11 mm și o grosime maximă de 4 mm. Un fragment din osul zigomatic păstrează procesul frontal și o parte din corp și are diametrul maxim de 37 mm. Sunt păstrate două fragmente din oasele temporale: un fragment de stâncă și un fragment din scuama și procesul zigomatic al temporalului drept. Este păstrat un fragment din scuama occipitalului, din apropierea protuberanțelor occipitale. Grosimea acestuia la nivelul protuberanței este de 9,5 mm. Un alt fragment de occipital de la nivelul

asterionului are o grosime cuprinsă între 4 și 6 mm. Marginea suturală a acestuia este dințată, cu semne de obliterare pe fața endocraniană. Grosimea fragmentelor osoase provenite din calotă este cuprinsă între 2,2 și 4,5 mm.

Este păstrat un fragment de claviculă provenit din zona mijlocie a acestuia, cu o lungime de 52 mm și un diametru anteroposterior de 8,5–10 mm. Sunt conservate cinci fragmente de vertebre care reprezintă corpul unei vertebre cervicale și un fragment din osul sacru. Au fost identificate 7 fragmente de os spongios care provin din epifizele unor oase lungi. Este conservat capul femural drept împreună cu o porțiune mare din col. Diametrul anteroposterior al capului femural este de 40 mm. Este conservată patela dreaptă și un fragment din patela stângă. Din extremitatea distală a radiusului drept s-a conservat un fragment cu o lungime de 70 mm, culoarea acestui fragment este diferită de a celorlalte oase, fiind gri-albăstruie. Este singurul fragment de această culoare. Este conservat un fragment de aripă iliacă.

55 de fragmente provin din oase lungi. Printre acestea unele au permis identificarea oaselor din care provin. Acestea au următoarele grosimi: la nivelul humerusului 2 mm, la nivelul diafizei radiusului, 1,3 mm, un fragment femural de la nivelul liniei aspre măsoară 6 mm. Diafiza tibiei are o grosime de 3 mm.

Singurul fragment care permite diagnosticul sexului este cel care cuprinde protuberanțele occipitale. Grosimea mică a acestuia, precum și gracilitatea celorlalte oase indică sexul feminin. Urmele de obliterare de la nivelul suturii lambdoide permite încadrarea scheletului în grupa de vârstă cuprinsă între 25–30 ani.

Pe baza diametrului capului femural, după Gejvall (citad de Dardu Nicolaescu Plopșor) talia putea fi de 155 cm.

Mormântul 4 – 1996

Din acest mormânt ne-au parvenit 148 fragmente osoase cu dimensiuni de până la 10 cm, fragmentele au o culoare uniformă, albă, cu aspect și sunet de porțelan, cu numeroase fisuri și deformări datorită focului.

Din craniu provin 19 fragmente: un fragment din osul frontal cu o lungime de 5 cm provine din regiunea supraorbitală, este deformat de foc și este conservată doar tăblia externă. 8 fragmente au aparținut calotei, acestea au o grosime de 3,7–3,9 mm. Un fragment prezintă o sutură dințată, probabil sagitală, fără urme de sinostozare. Un fragment din osul occipital cu o lungime de 78 mm cuprinde și o porțiune din marginea mastoidiană. Acesta are o grosime de 3,3 mm și nu prezintă urme de obliterare. La nivelul protuberanței occipitale are o grosime de 11,2 mm. Două fragmente provin din scuama osului temporal drept. Acestea se întregesc și au o lungime de 7 cm. Sunt mult deformate de foc și cuprind creasta zigomatică și procesul zigomatic. Un fragment din maxila dreaptă cuprinde o porțiune din corp cu procesele alveolare și palatin. Este conservată rădăcina primului premolar. Aceasta are o lungime de 11 mm. Este parțial conservat traiectul unei fistule situate între rădăcinile vestibulare ale primului molar. Din mandibulă sunt păstrate trei fragmente, una cu o lungime de 47 de mm a conservat procesul condilian și

incizura, mandibulei de pe ramura dreaptă. Un fragment cu o lungime de 48 mm a conservat procesul coroidian stâng. Un fragment de 33 mm prezintă o alveolă din regiunea molară și conservă un fragment de rădăcină.

13 fragmente provin din coloana vertebrală, dintre acestea una aparține arcului anterior al atlasului și 12 provin din corpuri vertebrale. A putut fi măsurată înălțimea a patru corpuri ale vertebrelor lombare. Acesta este de 24,6, 25, 27,2 și 28,1 mm. Este păstrat un fragment de claviculă, un fragment de corp humeral, cu grosimea diafizei de 3,3 mm. Fragmente din diafiza ulnară au o grosime de 2mm. Sunt păstrate două fragmente care conservă parțial articulația cotului, ele provin din humerus și ulnă. Au fost recunoscute fragmente de oase metacarpiene, metatarsiene și falange. Mai sunt conservate un fragment de platou tibial, unul de aripă iliacă. Sunt conservate capetele femurale, care au un diametru anteroposterior de 36 și 37 mm. Grosimea maximă a unor oase lungi este de 6 mm.

Gracilitatea oaselor și diametrul mic al capului femural indică sexul feminin. Osificarea cartilajelor de creștere de la nivelul capului femural și epifizei radiale distale indică o vârstă care este sigur mai mare de 15 ani și probabil mai mare de 20 de ani. Fragmente din calotă care păstrează suturi dințate indică absența obliterării și pledează pentru o vârstă mai mică de 25 de ani. Pe baza diametrelor capetelor femurale se estimează o înălțime de 153,5 cm.

Discuții

Ambele loturi de oase au o culoare albă, uniformă, cu aspect și sunet de porțelan. Pe ruptură proaspătă au o culoare cenușie. Excepție face doar un fragment provenit din M2. Acesta reprezintă treimea distală a radiusului drept și are o culoare gri-albăstruie.

Culoarea oaselor calcinate variază de la negru, diferite nuanțe de gri până la alb. Culoarea este dependentă de temperatura la care s-a produs arderea și de timpul de expunere la foc al cadavrului. După Holden (1995) oasele au culoarea neagră atunci când au fost arse la o temperatură minimă de 300°, iar culoarea albă se obține la temperaturi ridicate (în crematoarele moderne – până la 1000–1200°). Culoarea gri se obține la temperaturi intermediare. Dacă culoarea albă se găsește doar la suprafața externă a oaselor, iar spre interior culoarea este cenușie sau neagră, înseamnă că temperatura maximă a fost atinsă doar la stratul superficial al osului și ea scade gradat spre profunzime. De asemenea, fenomenul indică o ardere rapidă și țesutul osos nu a ajuns la un echilibru termic cu mediu înconjurător.

Având în vedere faptul că oasele ambelor urne au un aspect asemănător și au aparținut unor femei adulte de talie apropiată se poate considera că și condițiile incinerării au fost asemănătoare. S-a folosit același tip de rug, același material de combustie, condiții meteorologice apropiate (vânt, ploaie). Focul a dezvoltat o temperatură mare, dar perioada de timp a arderii a fost relativ scăzută.

Concluzii

Oasele calcinate provenite din mormintele 2 – 1996 și 4 – 1996 din necropola de la Voiteni au aparținut unor femei adulte cu o talie mijlocie. Incinerarea s-a făcut la un foc care a dezvoltat o temperatură ridicată, dar de scurtă durată.

BIBLIOGRAFIE

1. HOLDEN, J. L.; PHAKEY, P. P., CLEMENT, J. G. – *Scanning electron microscope observations of incinerated human femoral bone: a case study*. Ireland-Rorensic Sci. Int. 1995, 74(1-2) p.17-28.
2. KENNEDY, K. A. – *The wrong urn: commingling of cremains in mortuary practices*. – United States – J. Forensic Sci. 1996, 41(4), p. 689-692.
3. MEDELEȚ, FL. – *Die Urnengraberfelder im Banat. The Yugoslav Danube Basin and the Neighbouring regions in the 2-nd Millenium B. C.* – Belgrad-Vršac, 1996, p. 231-245.
4. MURRAY, K. A., ROSE, J. C. – *The analysis of cremains. A case study involving the inappropriate disposal of mortuary remains*. United States. J. Forensic Sci. 1993, 38(1), p. 98-103.
5. NICOLAESCU PLOPȘOR, D. – *Elemente de demografie și ritual funerar la populațiile vechi din România, 1975*, Editura Academiei – București.

ANTHROPOLOGISCHE BETRACHTUNGEN ÜBER EINIGE KALZINIERTER KNOCHEN AUS EINER SPÄTBRONZEZEITLICHEN NEKROPOLE VON VOITENI (KR. TEMESCH)

– Zusammenfassung –

Die vorliegende Arbeit stellt ein anthropologisches Studium einiger kalzinierten Knochen aus 2 in der spätbronzezeitlichen Nekropole von Voiteg (Voiteni, Kr. Temesch) gefundenen Urnen. Die 2 Urnen, bezeichnet als M2 – 1996 und M4 – 1996, enthielten 203 bzw. 148 kalzinierte Knochen-fragmente. Alle Fragmente haben Porzellanaussehen und-klang und eine gleiche weisse farbe. Die Länge der Knochen überschreitet nicht 10 cm. Wir haben festgestellt, dass die Knochen Frauen angehört hatten. Die Frau von M2 – 1996 starb im Alter von 25-30 Jahren und war 155 cm gross, während die Frau von M4 – 1996 bei 25 25 jahren gestorben und 153,5 cm gross war.